

I = INTERVIEWATOR; R = RESPONDENT

T. G. - Maistru instructor

I: Vă mulțumesc că participați la proiectul nostru cultural.

R: Locul unde m-am născut în Rodna Veche, cândva o fost oraș, la 1242, mongolii l-au făcut iară localitate pustie, în ziua de sfântul Toma a doua duminică adică prima duminică de Paști, și am făcut școala începând cu anii 1950, deci în regimul care o fost deci o trecut și am rămas ca niște borne uitate undeva de regimul trecut.

I: Profesiile părinților dumneavoastră erau legate de minerit, că Rodna Veche era totuși într-o zonă minieră?

R: Mama o perioadă o lucrat ca și caserită, pe când s-o introdus în 61 autobuzele la mineri, până atuncea minerii mergeau în camioane cu o prelată pe ea, indiferent că era vară, iarnă, ploua, ninge era prelată aia, și acuma dacă o adus autobuze – hai să luăm și cetățenii civili, și ea le dădea bilete laăștia care erau civili. Deci ei nu au avut, bunicul în schimb o fost supraveghetor de mină la valea Vinului și o lucrat acolo toată viața, de murit o murit acasă, de inimă cum zic bătrânii și ne-o lăsat un om foarte drept și crud în același timp pentru dreptate. Eu am terminat școala profesională, școala minieră la mecanic de mină după care am fost și eu fost și eu trei, doi ani la Rodna, doi ani și ceva și în ultimul timp am primit un excavator, un autoîncărcător (Pirou) care încărcă în gară pirită deci am fost scos afară și m-o pus acolo. Fratele de după mine și el o făcut aceeași școală de șoferi la MFA și transporta și el minereu la Șuior sau unde era trimis, el o lucrat ... acolo sub deal este întreprinderea aia de transport sau a fost. Și ultimul frate, ultimul, penultimul și el o terminat mecanici de mină la Grupul Școlar, o venit din armată o mai lucrat o lună la Șuior și în 12 iulie accidentul ăla când o murit 12 oameni unu era el. Ultimul frate a terminat și el școala la Grupul Școlar și după aia o făcut și el școala de maiștrii și o primit sectorul la valea Blaznei în că nu-i în Rodna îi în Șanț și după ce o venit vorba că în '96, '97 o început a da afară.

I: Deci aveți în familie mulți reprezentanți ai mineritului. Mi-ați povestit că ați terminat liceul minier, vă amintiți de anii de școală? V-au ajutat în ...?

R: Am terminat – mă iertați că vă întrerup – școala profesională era trei ani atuncea și chiar o fost o poveste, dacă vă aduceți aminte pe vremea aia liceul era numai de zece clase și era vorba că se echivalează unu cu celălalt, nu s-a mai echivalat nimic, am terminat, m-o trimis la Rodna, dar din viața școlară aș vrea să vă spun că o fost singura școală care era (...rezervat) loc de muncă, grupul Școlar Minier și atuncea s-o trecut la MAE Ministerul Afacerilor Interne. Ce o însemnat asta? O însemnat că am luat programul de armată cu înviorare, cu apelul de seară, cu apelul de dimineață, cu toate...

I: Rigorile.

R: Rigorile mai ales a timpului liber o dispărut. Aveam mâncarea de un leu și cinci bani pe zi, la un elev și aveam eu am prins penultima clasă de coreeni și în ultima clasă au fost numai doi coreeni, penultima o fost o clasă întregă de coreeni. Țștia, băieții țștia din Coreea aveau lunar un supliment de alimentație de 500 lei, practic puteau hrăni toată școala timp de o lună, da când erai român... Și rigoriile astea s-o văzut mai mult în comportamentul pedagogilor, de regulă nu se bătea și vreau să vă spun că pedagogii se cam temeau de elevi, noi aveam elevi și de 30 de ani, și nu îndrăzneau, dar pe care puteau să-i bată, îi băteau.

I: Exista buulyng și pe atunci.

R: Da cu care își putea pune mintea. Terminând școala am plecat la Rodna, se dăsea repartiție, ăia de la Rodna, la mină propriu zis era ca un fel de mafie, pe atunci nu se cunoștea cuvântul, dar vă puteți imagina un sat cu 183 de case în care toți îs neamuri, cumetrii, cuscii, soacră, noră și noi cei paișpe care am plecat de aici înapoi acasă nu am fost primiți. Doi o fost primiți, bine că aveau părinți, aveau o funcție părinții și nu și-o permis să le-o facă. Ceilanți am fost introduși în atelier, atelierul era... cum îi ziceam noi echipa de șoc, orice se întâmpla în mină luam acțiunea pe cont propriu și reparam. Atunci o venit prima SZK, mașină de încărcat poloneză, în galeria Gheorghiu, se făceau transversală în dreapta, intenția o fost să treacă prin munte în Măgura Ilvei și era un gabarit mai mare, la noi nu o fost gabarit de 5,30, 2,20 – 2,25 era gabaritul galeriei și LZK – ul cela șă îl băgăm în mină, l-am desfăcut bucată cu bucată și în mină l-am recompus la loc că numai acolo puteam că celelalte galerii erau de 2,20, și o mers cât o mers, nu știu, o rămas depozit nișa ceia și au venit alte mașini de încărcat pentru abataje tot LZK cu motoare cu pistoane și în ultimul timp am început să fabricăm și noi MIS 1, MIS 2 adică mașină de încărcat pneumatică cu motor rotativ și MIS era mașină cu siloz, MIP1 era fără siloz ăștea MIS erau cu siloz și de acuma mineritul devine oarecumva și mai omenos. Până acuma, dacă studiați sau aveți aicea documente suficiente, primul vagonet care l-am întâlnit, de fapt nu o fost vagonet, o fost o roabă, dar cum ținea minerul greutatea minereului în mână, nu le-o convenit, și atunci o făcut Hontul, un vagonet din lemn din scândură de brad și cu roți din fontă și așa am observat, Hontul iesta care acuma dacă mergeți la Munchen la Muzeul Mineritului o să-l vedeți și dumneavoastră, careva l-o putut da la nemți. Hontu ăsta avea linie din lemn, era scobit în el exact cum merge roata, și distanțele și curbele, asta am văzut într-o galerie veche la acolo l-am găsit, nu știa nimeni de el, de fapt s-o surpat partea cee pe unde intrau, noi am o bănuit ei ceva, se auzea ceva care era suspect în partea acea din Terezia, Terezia îi glaeria care purta numele înpărătesei Terezia, și la ora unu când o pușcat ăsta toate lămpile s-o stins și o pornit un curent exact cum zice în poveste, că vine un vânt și se face o pădure..., nimeni nu o mai putut aprinde o lampă, nimic, după ce s-o echilibrat oarecumva curentul ăsta ne-am aprins lămpile fără brenere, cu pipa numai și am intrat acolo, acolo nu știu cum să vă spun, o fost o minunăție, era o galerie veche, făcută de străbunii noștrii, o fi fost romani, o fi fost daci, nu știu, nu scria pe nicăieri și atâta am observat că se pușca, că era o apă atâta era de clară că nu se vedea că-i apă, și unu deja și-o și picat piciorul până la genunchi în apă, i-o intrat și în cizme, și mărgând acolo am văzut acolo Hompul ăsta, am văzut ... era și mercur că roșu pe perete cum curgea era gros, formatul era și

altele am văzut diferite minereuri care, galeria o zis că va fi ținută pentru vizionare de turiști, nu știu ce o făcut cu ea, a fost un lucru deosebit pentru ... când vezi ceva care ști că nu v-a mai vedea nimeni.

I: S-o localizăm, în Valea Vinului?

R: Da

I: Valea Vinului spre Ilva ori spre Măgurii?

R: Da, galeria Terezia. În minerit am lucrat, am primit galeria asta în contra schimb, adică era, poate știți că la Valea Roșie ar fi vrut să intre pe aici pe strada Iuliu Maniu, e, no putut datorită faptului că așa îngust îi că nu poate să intre un vagonet, sau de locomotivă nu mai punem, și ca să rectifice întreaga galerie era ca și cum ar fi dat-o din nou. Acolo o fost mai puțin de rectificat, câteva ieșiri, câteva așa cum zic ibonturi și era o echipă care lucra contra schimb, ii pușcau și eu le întrețineam legătura la apă și aer cu conducte, le întrețineam legătura ii frecvent cu fiecare lucrarea a lor le pușca țevile aveau ce aveau și ...

I: Nu făceau paravane, nu le protejau

R: Nu se putea da nu se puteau că era galeria pe lung, la suitoare aveau paravane, erau paravane foarte puternice făcute și de pe paravanele alea după ce dădeau jos detitusul sau ce aveau ei de dat minereul stăteau pe el și găureau. Și am început că mineritul începea să fie pentru..., deci după Hompu asta primul vagonet pe care l-am văzut era de 700 de litri, 700 de litri era destul de micuț așa am putea zice drăguț, un om se descurca cu el destul de bine. Acuma avem vagonetul de 1000 aia înseamnă două tone și jumătate plin și o venit gambiurile la 10 tone, vă puteți imagina un om cum poate ridica un vagonet de ăla din nou pe șină dacă o căzut, și încă o mașină care s-o făcut pentru oameni a fost Alimacul STH 3K, STH 3K era cu curent cu tensiune de 80 și STH era pneumatic, deci urcai și coborai cu un lift electric sau pneumatic și platforma ... pe platformă stăteau și găureau. O terminat de găurit, se coborau, se retrăgeau în galeria de bază și pușcau. Așa deja era domnul miner îl urci până la front pentru că până atuncea nu știu dacă știți în legile mineritului era interzis cine avea mai mult de 30 de ani să lucreze în suitor datorită faptului că era deosebit de greu să cari lemnele alea cu care armai, cu care trebuia să faci, să împarți în doi spațiul ăla ca să meargă pe o parte minereu pe cealaltă era scara, scara și cu ... tot acolo puneai și burlanul pentru aer. Deci ăstea o fost niște, niște, niște lucruri deosebite, mașinile de încărcat nu mai trebuia minerul să steie îndoit toată ziua cu capul în jos ca să-si umple traista lui și să și-o tragă în vagonet, nu-i șaitroc, îi o sapa și lopata, și acuma mașinile de încărcat era ... o schimbat puțin și abataje lucrul datorită faptului că se făcea susurpturi adică guri de rostogol cam din 5 în 5 metri și mergeai cu mașina până la un susurpt și acolo îi dădeai drumul, și de acolo se ducea sau pleca direct într-un colector sau duceau vagonetarii de acolo la colectorul principal. Asta ca metodă de exploatare o fost mult mai avansată și încă o metodă de exploatare care o fost la Săsar cu înmagazinare iar o fost o revelație, numai că trebuia ca minereul să nu se cimenteze dacă stă mai mult timp și nu se scoate tot afară, că nu se putea scoate că pe minereu

stăteau când găureau, scoteau numai surplusul de minereu care l-o pușcat. Am terminat cu lucrul la Rodna, am fost sancționat de ..., sancțiunea mea o constat în faptul că era fratele unui coleg care o făcut la Baia Mare și el era ajutor de maistru mecanic, el era magazioner el era tăt ce e acolo și l-am rugat frumos să îmi deie după ce are omul 10 metri de înaintare trebuia să pui ventilator, să îmi dea un ventilator să pot pune și la omul celălalt la surprare, s-o făcut că nu aude, că nu aude și într-o zi văd ventilatorul pe rampa de plecare la puț – zice ți-am dat ventilatorul – dar nu o zis că azi vine comisia de la Cluj și să vadă. Eu am luat ventilatorul am vorbit cu B. îl chema pă miner, domn dă-mi și mie niște găuri să pot acăța sus – n-am timp, n-am timp – eu am montat absolut toate țevile de aer , de apă și asta da pe pământ, dacă nu erau găuri, Și o venit ăia de la Cluj, inspecția aia, și – da ăsta ce e? păi zice să întrebăm lăcătușul, mă cheamă, ce e aicea?, păi dumneavoastră cum le-ați acăța sus dacă nu-i nici o gaură? – și l-o sancționat pe inginerul șef, pe șeful minei, pe maistru de schimb și pe miner, și pe mine nu m-o sancționat ii dar m-o sancționat ai noștri, și de exemplu T. mecanicul Șef lua premiu 5.000 de lei când salariul era 1.200 și vă închipuiți că la sfârșitul anului după un an aveam și eu 320 lei premiu și atunci am aflat că de fapt pe mine nu m-o sancționat Clujul, m-o sancționat ai noștri, ii o făcut cerere, Clujul i-o iertat, deci ii nu mai erau pedepsiți dar eu am rămas cu pedeapsa și cu amăreala din gură, că 300 de lei n-o mai avut să-mi mai deie și mie. Și apoi am plecat a doua zi de acolo. M-am dus, o fost Sf Mărie deci cam pe vremea asta am discutat ce am discutat, era E. un excavatorist ce lucra pe un excavator, când era buncărul plin șoferii nu mai goleau în buncăr, goleau în era un teren acolo și goleau minereul și după un timp dacă se golea venea E. cu excavatorul lui și încărcă o mașină care ducea la buncăr. Zic către el nu te temi să stai pe un scaun cu 3 80 sub tine, o început să râdă, am povestit cu el că uită-te lucru și eu pe o prostie de asta dar cu motor diesel cu ... mă rog era mai veche, era rusească, era ... și zice amu nu te supăra eu nu mai pot vorbi tare multe cu tine că trebuie să mă duc la repetiție la fanfară – cum aveți fanfară ... avem fanfară și la ce cânti, i-am spus că și eu cânt, m-o făcut muzicant unu din muzicant doi, la ce instrument? la turn, vai nici să fi gândit treaba asta, de doi ani o murit ăla care o cântat la turn, și zice hai cu mine, și mă duce la persoana care răspundea de fanfară, era șeful secției atelier la cianurație I.baci – i-a pe cine am găsit eu, zice E., da ce-i cu el ce vrei și îi spune că gata m-o și trimis, o făcut actele a doua zi, că atuncea o fost duminică, m-o trimis și o făcut actele și transfer la cerere, era o chestie domnule, numai specialiștii erau chemați așa și mi-o făcut transferul la cerere și no, zice, te așteptăm să vi. Acuma eu am făcut actele, frate-mio l-am înscris la școală, m-am dus la Rodna, ăia gândești că le-o părut bine că mă duc de acolo. Le-o părut bine datorită faptului că înainte de a veni excavatorul nu am avut excavator încărcam cu lopata și trei dintre băieții ăștia ne-au pus să încărcăm cu lopata rogu-te disciplinar că unu o aprins niște cârpe îmbibate în motorină și o făcut ceva fum pe galerie Nepomuc. Noi nu am avut nimic cu ăla, nici nu știam ce lucră ăla, dar ăla, taică-său era șeful dulgherilor și nu i s-o întâmplat nimic, pe noi ne-o pus să încărcăm vagoane cu lopata, ce mi-o plăcut la vagoanele astea numai noaptea veneau, noaptea la ora două, l-am întrebat pe șeful gării – gândește că și ăștia îs oameni -, șeful de transport trebuia să facem opt ore, deci de la șase la două eram la serviciu dar gara nu ne aducea vagoane numai noaptea și eram tot timpul în criză de somn să nu

mai zic de puteri, că o lopată-i 30 de kilograme cu minereu. Am făcut o hârtie la Gheorghiu Dej și am spus că uită-te domnule, calificat și am avut ăsta, nu am avut nici o abatere și ne trezim dintr-o dată acolo. Ceva le-o făcut sau le-o scris sau ce știu ce le-o făcut că atâta de buni o devenit, numai că eu acuma m-am decis că îi lăs dracului pe tăți, și am venit în Baia Mare. În Baia Mare m-am cazat, aveau ... atunci s-au făcut căminele de nefamiliști și am primit și eu un pat într-o cameră, m-am înscris la liceul seral. Am lucrat doi ani în cianurație că zicea I. că m-o luat frumos de mânuți și m-o dus la cianurație, la cianurație era maistru D., unu așa mai oarecumva mai riguros în ceea ce ... și vorba îi era așa mai cătrănită – ce mi-l aduci măi pe ăsta, ce să fac eu cu ista, îi lăcătuș de mină, eu nu am ce face în cianurație, numai că așa o fost o poveste, în momentul ăla s-a schimbat în cianurație fluxul tehnologic și spuma se ridica până la subsiori la un om, nu știai ce-i dedesupt, când te duci în groapă, numai dispărea omul, nu știam unde is pompele, numai vedeam că iasă fum din motor, se aprindeau și în anul ăla s-o ... eu am avut numărul de marcă 1563 dacă nu mă înșel și după un an și ceva când am plecat în armată am avut 56 așa o fluctuație era, nu stăteau oamenii, cum să stai în porcăria ceia. Și tăți m-o întrebat – tu ai ceva la cap? – măi ... n-am, și omul la care m-o dat în echipă imediat ce am ajuns în cianurație C. chema și la sfârșitul perioadei înainte de a merge în armată el era în echipa mea. Așa lucram cu o ambiție, de fapt nu pot să zic că ambiție, trebuia să arăți că ești om și că știi ceva, că ești și meseriaș, trebuia să ... omul ăla trebuie să-l lămurești că îi sigur lângă tine că tu îi ști face și nu îi pui viața în pericol. Nu era bancuri unu la un clasor din ăsta o băgat degetul să vadă dacă a ajuns bolțarul nu știu unde și degetul i-o rămas și bolțul nu l-o băgat, o căzut și i l-o ștanțat, și maistru D. s-o bucurat foarte mult că m-o dus I. la el datorită faptului că moara unu și doi, dopul ăla de intrare era numai de 40 și nu putea intra nimeni numai Marian Ciuc, șeful de echipă a tuturor lăcătușilor și cu mine, ei eram ajutorul lui, și era foarte greu la astea două mori că o bară avea 300 de kile vrei nu vrei tu 150 tu 150 și așa clădeam moara din interior. Deci oarecumva pentru ei am fost un ajutor, nu m-o întrebat nimeni că pot ridica, nu pot ridica și am ajuns acolo. De ce s-o bucurat în special că oamenii ăștia lucrând în ăsta deja nu mai își dădeau interesul, care în mod normal și l-o dat până atunci, și nu se respecta graficul de reparații la mașini, și pica moara jos cum ziceam noi, numai auzai că deja barele se învârt și opream moara, până o venit B. și zice: când oprești o moară, la șeful de schimb, când oprești o moară îmi dai telefon, păi dacă e noaptea ... îmi dai telefon când oprești moara, și atunci o început să respecte graficele și noi nu mai făceam orele cum făceam înainte în heirup sau o picat moara și făceam în graficul care îl avea fiecare.

Prima galușcă am înghițit-o și după ce am venit din armată m-am reangajat la cianurație, acum nu mai eram ăla care –ce să fac cu el – între timp inginerul O. o găsit rezolvarea spumei și mecanic și chimic, o combătut-o și oamenii o început a lucra ca și oamenii în cianurație. Era necaz dacă stația veche de transformare ardea câte un transformator că mașinile ăstea din cianurație merg continuu îs ca la orice rezistență, tăt timpul îs în priză, și dacă se ardea un transformator nu avea voie să se oprească agitatorul sau îngroșătorul, trebuia să dai cu piciorul, să-l învârți, până când vine curentul, atunci te lăsa și acasă, dar asta nu era nici o scuză la nici unul. S-o întâmplat s-o oprit curentul dă-i drumul, acea o roată afară, după care, care dădea cu

melcul și învârtea o greblă. Asta era cel mai greu lucru, apoi în '65 m-am gândit să mă și căsătoresc, între timp am dat admitere la școala de maiștri, terminasem deja clasa a zecea la liceu și mi-am lăsat liceul, am trecut dincoace, am reușit, am reușit. Am terminat școala de maiștrii, m-o luat electrica, și în timp ce eram acolo la electrica la cadre mi-o dat număr, fișa de instructaj, sosește un telefon de la școală să mă prezint urgent la școală. M-am dus la școală, o sosit ordinul că de atunci elevi nu vor fi lăsați să meargă la întreprinderi singuri, fiecare grupă de elevi v-a primi un îndrumător sau responsabil de practică care să știe ce are de făcut elevul să cunoască graficul și să urmărească dacă se face, și 29 de responsabili de practică s-o făcut, și atunci eu am primit Săsarul cu 123 de elevi. Am făcut intrare în mină, eram doi, un coleg mergea la preparare unul la mină. Mergea la mină cela și cunoșteam deja toate. Mina Săsar și te îngrozea faptul că la puțul de la Valea Roșie erai la -150, când te gândeai că Marea Meagră e mai sus ci 150 m. La mașina Petroșani 1 care era la puțul unu era un vecin de pe scară Loi, mașina aia de când o făcut-o și deja eram în saizeci și ceva aproape '70, tot funcționa, mașină românească, făcută aici, la puțul doi în schimb o adus mașină rusească, sovietică mai bine zis, diferența care era că astea avea două sisteme de frânare. Mergea până la 2000 de metri și avea și frânare hidraulică și dacă de exemplu, dacă adormea mecanicul și scăpa, sub picior avea o talpă dacă scăpa ăla se oprea mașina automat, și deja o adus mașină la puțul trei. Am făcut cu copiii nu, nu știu cum să vă spui, dacă îi spui uite facem din aste un fir sau din firul ăsta facem o cheie, se face așa, așa, așa ca să ajungă să înțeleagă de fapt cum intră meseria în el, arta lucrului, nu lucrul artei. Cum intră, în momentul în care nu știu dacă sunteți geolog bineînțeles că ați fost, eu am văzut cum pipăiește minerul piatra aia care numai el o vede, i-o dat Dumnezeu harul iesta că a doua zi nu mai iese că o pușcă, și cum cântă, cum sună, cum gândește captura unde este, cum o face, cum rezolvă problemele astea nu le găsești nici într-o ... astea trebuie să le simți. Dacă nu ai simțul ăsta, degeaba, și cine mere să lucre că în mină se dă bani ala ăia se jertfesc singuri și degeaba. Noi lucrăm în mină că ne-am îndrăgostit de mină, și este și o politică, nu știu dacă ați umblat mai mult prin localități minerești, nu este altfel în nici o industrie nu ai unde merge numai la mină, și nu te poți retrage că, care găsește câte un post de bibliotecar, care de funcționar sau secretar la sfat la ăstia le-o pus Dumnezeu mâna în cap, și trebuie neapărat meseria să o iubești, să o iubesti că și ea îți dă multe semne. Am primit destule și am văzut și aceia care nu respectă ce pățesc. Am avut, la Rodna am avut două accidente mortal, era un compresor LANG și un compresor rusesc MKYZ uri, LANG ul ăsta era unguresc, erau compresoare mici atunci, era la început numa de perforatoare și compresoristul o adormit și s-o aprins uleiul din compresorul LANG și o băgat fum pe țevi, i-o scos pe tăți dar doi degeaba i-o mai scos că no mai putut face nimic c-o murit.

I: Întoxicați cu fum, nu?

R: Da, de fapt nu știu dacă s-o intoxicat sau nu mai era aer, ca și cum era înneecat, și tragedia îi mare, n-are rost să pedalam pe pedala asta că mie nu-mi place deloc, dar cine respectă mina întradevăr își ia și foloase după ea și după ce ai înțeles mina, nu stiu cum să vă spun, minerii nu-s oameni nefericiți, sunt fericiți, sunt necăjiți îi altceva, dar fericirea ceia să vezi tu roca ceia ce n-o

mai vede nimeni niciodată, e un har... Mie mi-o trebuit la școală niște hărți și am trecut și pe acolo și mi-o tresărit inima că pirită de Rodna îi numa la Rodna, și mai este încă la Rodna, mai sunt flori de mină pe bază de zinc, negre, dar sunt foarte rare și alea. Mi-o plăcut să văd niște oameni care nici nu știa că minerii – așa-s și ei oameni ca noi- probabil că așa sunt, da apoi florile de mină cum se scot, cum le culegeți? Ei nu știau că de fapt florile de mină îs de fapt niște geode, îs niște găuri care trebuiau scobite să iasă afară, și se uitau la noi că – nu aveți lanțuri de aur – nu avem. Și ce se scoate din mina asta, se scoate și aur. Deci ar fi bine ca oarecum să vorbim de partea frumoasă a minei dar nu să ne apucăm să mințim oamenii.

Am avut și cazuri de astea când m-am dus să schimb o țevă la un om în front acolo și vine maistru și începe să certe, pe mine mă enervau chestiile astea cu ciocanul geologic – ce tăt cară ăștia ciocanul după el – și ciocănind într-o parte zice – mă tu ai făcut controlul frontului – către miner – sigur domnule, cum l-ai făcut? Și bagă ciocanul și scoate o coptură aproape de o tonă, am rămas înlemnit, eu o trebuit să îndoii țeava ca să ia forma galeriei, da ăla i-o dat o amendă atuncea ca lumea. Și în general respectul în mină s-a făcut în timp. Eu am avut vecin, am fost la locul lui de mincă, i-am pus conductele după aia o venit, ia conductele că îi prea aproape frontul și nu poți să fac paravan, i le-am luat jos și nu știu cum o făcut găurile dar când o venit a doua zi o picat coptura pe el acolo o murit. Dar după aia o trebuit să mă duc iară să pun țevile și oamenii lucră în continuare unde știe că ăla și-o dat viața. Tot în Terezia asta o căzut, nu pot să spun coptură, un munte o căzut, cât o catedrală de mare, n-o văzut nimeni sus cât îi de sus și o prins-o pe penultima femeie, miner, o prins-o acolo sub ea, cred că ceva oase i-o mai rămas și acuma acolo din ea. Ca să spargă porcăria aceea de coptură e ca și cum ar fi dat o galerie, atâta era de mare. Și n-o putut, era lucru inutil după ce o picat aia pe ea nu mai .... dar Dan Deșliu scrie în „Drumul spre cer” că s-o dus, o luat-o în brațe și o urcat-o pe scări, tare aș fi vrut să văd cum o urcat pe fușteii ceia.

I: Pe scara verticală .. da

R: Și am cunoscut și pe ultimul miner femeie de la Rodna, Lenuța o chema

I: Miner miner deci...

R: Miner miner

I: Perfora?...

R: Miner miner, avea ajutor, îi bătea pe ajutor.

I: Femeie bărbat.

R: Vorbesc serios, da și asta, si Floarea care o murit acolo și ea era rea, îi bătea și Lenuța asta după ce eram acolo, tare frumos o fost, poate ați auzit de Ș. el era șef de sector, noroc bun, face țigară, -no avem o veste bună, care vestea că de la întâi femeile nu mai lucră în mină.

I: De la întâi cât...cam ce an era,

R: Cam era în 61

I: În '61 s-a luat decizia ca femeile să nu mai lucre în mină.

R: Da '61 sau '62, - și noi ce om face zice către domnul Ș. om găsi ceva și pentru voi, adică ce, și după câteva zile am trecut pe la culbutor, pe la ăsta și făcea buraj, deci de la șef de echipă să ajungi la buraj e groaznic.

I: De la miner categorie înaltă la ...

R: Bineînțeles că le-o tăiat și salariul și ... .Deci o veste bună și una rea.

I: Ce ne puteți spune dumneavoastră despre cariera pedagogică, bănuiesc că a fost lungă și fructuoasă așa?

R: Da am 30 de ani de gradul unu, pentru asta am dat 53 de examene,

I: 53?

R: Da 53, întâi examinarea la politică, dacă nu știai congresele, directivele nici nu discuta nimeni cu tine, nu ți-ai însușit linia partidului.

I: Da.

R: Deci așa era logica. Am rămas cum v-am spus că directorul a dat telefonul, zice uite faci asta. La început sincer să spui mi-o plăcut am mai învățat și eu alături de ei, am cunoscut alți oameni și așa mai departe, dar noi nu am fost chiar să fim niște specialiști, să strălucim, ce era de distrus, de săpat, de dezăpezit, de bătut ghiața pe drum, așa, noi eram primii și nu trece două săptămâni și văd două autobuze, amândouă în fața școlii și directorul, și zice tovarășu G., zice ai autobuzele, elevi sunt în cantină îs de anul trei și te duci cu ei la Apa Sărată și săpați acolo că se face un lac, v-a fi o întreprindere Șcipomar care va face export de fructe și așa mai departe dar nu au apă, și ei au găsit un izvor, un pârâiaș foarte mic și voi să luați pământul de pe până la argilă și argila o duc ei și aveți un baraj, și este un lac, dacă mergeți pe acolo o să-l vedeți. Ne-am urcat în autobuz, nici nu cunoșteam elevii, și cu 143 de elevi am ajuns la Apa Sărată. Omul de la CAP zice aicea trebuie asta și asta să faceți, aveam o bucată de linie de vreo 5 metri și un vagonet să avem unde duce și unde pune ... și le-am dat pauză unde să mănânce, după ce se murdărește unde se mai spală, între timp mai sosește un autobuz, un scandal în autobuz domnule, era anul trei de mineri eu nu aveam mai mult de 23 de ani atunci și ăștia erau unu de la lupte libere dacă vă aduceți aminte, atunci Baia Mare era în Divizia A la lupte Greco Romane, și doi sau trei erau din echipa aia de la Greco Romane, erau băieți zdraveni solizi și îi vroiau să-l bată pe educator de ce i-o trezit, că ei o vrut să doarmă, domnule, după ce o ieșit afară din autobuz, autobuzul o șters-o cu pedagog cu tăt, am rămas eu cu ei, ei nici nu m-o luat în considerare și-o văzut de certurile lor. I-am lăsat o vreme, am stat no uită-te domnule, ăia de jos râdeau și îmi trimite unu vorbă că, era

unu mai cu limbă mai lungă, că ne apucăm și noi de lucru dacă lucră ceia întâi, ăștia n-o venit să lucreze, și m-am dus la ei și am povestit, i-am întrebat de ce se ceartă, pe ce motiv, nu-i putem ajuta cu ceva?, și apoi s-o trezit că totuși îs elevi și i-am spus, azi sunteți mineri și știți cum se face mineritul, luați lopata, luați sapa și fiecare câte două vagoane, după ce golești două vagoane de ăsta poți pleca unde vrei, s-o apucat, nu știu dacă o durat o jumătate de oră lucrul lor și-o terminat lucrul și o plecat. Eee ăștialalți amu erau supărați, amu și ei câte două vagoane unu... . Cu ăștialanți am stat până o venit autobuzul, și întâmplător autobuzul numai la cinci după masă o venit, ca să poată săpa calumea. Am săpat acolo, o durat cam trei săptămâni, ce ne-o deranjat mai mult era că o venit ploile de toamnă, și nu are rost să vă spun ce era acolo. Și acuma am fost să văd lacul dar nu mi-o dat voie că zice că e proprietate particulară. Asta o fost ca să zic așa lecția de pedagogie, prima lecție practică de pedagogie. După aceea o venit lecția a doua, n-am avut clasă să aibă copiii ambii părinți. Unu avea mamă, altul tată, unu-l creșteau bunicii, lipsea tocmai ce le trebuia mai mult și din aproape în aproape, am discutat cu fiecare, cu fiecare am discutat, că dacă nu discuți cu fiecare nu-i ști asculta păsul nu are nici un rost, că joacă teatru numa, și i-am spus ce ceea ce faci tu nu îmi trebuie mie, eu știu, hai să-ți arăt numa, tu ți-i câștiga pâinea dacă îi lucra calumea, dacă nu îi fi un paria, și unii o înțeleș mai repede, alții mai târziu, am reușit, am avut clase se sudori, am fost diriginte, am avut clase de electromecanici la liceu, o terminat, și poate că ați cunoscut-o pe doamna profesoară C.

I: Din auzite, nu personal.

R: Era o femeie extraordinară, vorbesc de femeie ca profesoară, și știa preda matematica, nu că știa matematica, știa preda matematica și se termină anul școlar și ne întâlnim în ușă la sala profesorală, „domnu G. eu vreau să vă spun că îi păcat că v-ați pierdut vremea cu aeștia, dacă intră unu la învățământ superior eu mănânc cartea de matematică”. Da și intra-devăr n-o intrat unu, o intrat nouă din primul foc, din clasa aia de spânzurat. Dar femeia o venit și și-o cerut scuze. Și mulți o fost adică unu o fost șef de serviciu aeraj la Băiuț, altul o fost șef de sector la Toroioaga, i-o împrăștiat pe tate părțile dar să știți că s-o ținut de ăsta. Acuma citesc că o murit unul de la Ferneziu, erau doi frați, no, ne așteaptă și aceea. Și din aproape în aproape, dacă copilul nu vede că tu ai interes să-ți aducă el ceva, să îți facă favoruri, nu-l transformi în slugă, nu ai nici un interes, măi dacă ție nu îți place să înveți treaba ta eu îs aici la dispoziție pot să îți arăt orice, și am avut elev care o pilit la micrometru, cu micrometru niște pistoane de mașini hidraulice. Între elevii ăștia, am avut 17 care o luat locul unu pe Minister și trei care o luat locul unu pe țară. Am lua premiul Tehnium de două ori unu după altul, în '88 și '89. Și apoi nu s-o mai dat că ăștia nu mai au premii. Și am avut invenții și inovații foarte multe, de fapt și acuma am două pompe, pompe noi, îs făcut machete dar le-am pus în funcțiune, lucrează și ca machete și nu vrea nimeni să le facă, nu se acață nimeni, se teme, unele persoane se tem să lucre, și s-ar putea face la un preț foarte foarte plăcut, să zicem așa, dar nu avem pe cine. În afară de astea, e imposibil ca în viața unui dascăl de pe vremea aceea să nu aibă și el câteva plăceri. Dacă am pus o întrebare că legea 6/68, legea maistrului și nu știu încă cum îi mai zice, e valabilă și în producție sau numai în școală sau numai în producție și în școală nu. Pentru asta mi-o pus

santinelă la ușă, nu aveți santinelă, și o stat, o stat ăla tăta noaptea acolo ca să nu mă duc la Ceaușescu, că ăștia m-au ales pe mine de delegat ca să mă duc să pun întrebarea lui, și ca ăsta o venit să mă excludă din rândurile Partidului Comunist Român. Și-o făcut un tărăboi acolo la școală, directorul o zis că îi dăm muștrare, nu zice îl dăm afară. Si nu s-o lăsat și lumea o votat muștrare, că n-am făcut efectiv nimică nu o fost act de sabotaj, și atunci zice măi T. zice, F., poate că ați auzit de el, mă, trebuie să le facem și la ieștia satisfacția, să le dăm și noi o satisfacție, în sensul că să vadă că te-am pus la ceva, dar la ce vrei să mă pui? Ei aveau clasă doamna Ș. și o scăpat-o din mâini, anul patru și domnule profesoarele intrau la ore – ieșeau plângând, profesorii intrau – ieșeau înjurând, de nu aud de ieștia de o lună, că o lună era, eu trăiesc cu cinci ani mai mult, ce să fac eu cu ei? Măi uite o sosit o hârtie că la Oltenița s-o deschis nu știu ce șantier, te duci cu ei, ce hârtii, îmi arată dapoi nu era de Oltenița, era combinatul Oltenia, no o venit un delegat de la UTC și zice că în Târgu Jiu avem hotel nou, Hotelul Tineretului, gratuit, aveți condiții de hotel, aveți mâncare de la cantina restaurant, zice toate îs bune voi vă faceți treaba. Am plecat prima dată în București ca să susținem ultima fază la gradul unu și după aia urcă pe tren și du-te la Filiași, Târgu Jiu și de la Târgu Jiu ne-o dus cu ceva mașină la Vârț, nu stiu dacă ați fost acolo?

I: Nu, nu.

R: Se deschidea Mina Pinoasa, la 4,3 kilometri de Vârț, și noi, vorbim că eu am ales chestia asta, noi am luat să săpăm șanțul și să montăm conducta de apă. Când o venit ăia cu documentele la masă toate brigăzile eram din 35 de județe, și Târgu Jiu avea două, la urmă am aflat numa că să nu câștigăm noi ei o pus două brigăzi, tăți erau cu o brigadă, ei erau cu două. Și erau lucrări de exemplu de încărcat și descărcat vagoane, de pus cu lopata pe benzile alea de patru kilometri, cărbunele ce o căzut jos, de făcut transportul și alimentarea la tabere și treburi de genul ăsta. Numa asta era lucrare, am luat băieții, ne-am dus în cortul nost 29 eram într-un cort, măi băieți eu am venit până aicea cu voi, dar nu puteai să povestești la feciorul meu că ai cărat 10 saci și ți-ai umplut ziua, ce muncă-i asta. Facem o muncă care o știe tăta lumea, să recunoască că o fost moroșeni măi, și apoi ce muncă-i asta, păi uite 4,3 km de șanț la unu jumătate și în el să băgăm conductă, de la început o fost de 6 țoli, apoi de 4 și după aceea în capăt o pus ei cât o pus, și ce spuneți voi? O fost de la construcții încă o brigadă din asta, nu știu unde o lucrat, nu și-o îndeplinit planul, ce știu dacă o avut sau n-o avut plan sau numa ăia nu i-o văzut calumea, și o trebuit să plătească mâncarea, 660 de lei pe lună, zic dacă vreți să vă aduceți părinții aici să depună 660 lei, faceți treaba asta. Am luat, domnule, era marcată de topograf de șase ori șase borne din alea, șase bețe era, scria anul și numărul care e pe catastiful lor, deci în șase ani, poate o fost mai mulți ani, nu în fiecare an o făcut măsurători, n-o vrut nimeni să facă chestia ceia, no o facem noi și am făcut-o, la primele 10 zile pentru că decadal se dădea raportul, iesim, dar nu cred că vă dați seama, au pus cu lopata cărbune pe bandă cu 72 de lei pe zi un elev și noi cu 11 lei, dar noi aveam deja peste 150 metri săpați, și am aflat că la deținuții de la Dunărea Marea Neagră norma era mai mică cu o jumate de metru cub ca și cum aveam noi. Și m-am dus la directorul centralei de acolo, nu m-o primit, nu m-o ținut în anticameră, nu vă supărați, nu am venit să vă

bateți joc de noi, noi v-am făcut treabă, veniți să vedeți ce am făcut, dacă puteau alți mai mult nu avem nimic în potrivă plăteam lucrarea dar nici să vă bateți joc în halul ăsta, da ce-i baiul?, păi pontatorul care o pontat, care o normat ce am lucrat noi ne-o scos ca pe niște idioți, 11 lei. Zice vă dau cel mai bun normator să vă normeze lucrarea, foarte bine, dă telefon, vine unu, ăsta e cel mai bun normator. Ne-o dat Aro și am început să urcăm către locurile noastre de muncă, era un platou acolo și niște lemne și apoi intram într-o pădure, și eu am discutat cu ăsta era foarte înțepat contabilul ăsta, nu era normator, era contabil că ce, că eu nu vă pot, că eu nu vă pot face, pe mine nu mă interesează, mie îmi măsoară și îmi dai volumul de muncă și prețul, și îmi arăți cum ai măsurat și la ăia care o dat cu lopata, îs curios domnule, am venit să învăț ceva, arată-mi. Că în pământul Olteniei - , stai un pic că aici e Gorjul nu Oltenia, de ce vorbim noi de celălalt județ, mergem dincolo, - păi nu da carte normativă pentru județul Gorj nu este – și atunci cu ce m-ai plătit? Ei nici nu aveau normativ pentru ce lucram noi. Mergem acolo, eu un obicei prost, aveam un cuțit cu care tăiam slănina ca orice ardelean și tăt dădeam într-un lemn acolo, domnule nu l-am putut lămuri ... nu mi-am putut da seama că îs cu cuțit în mână. El o gândit că-l omor, n-o vrut, să mă tai și nu intru în pădure. Și stăm acolo, și atunci de ce ai venit ce facem aci, păi nu știu ce că nu am putea, că voi cât ați socotit, zic uită-te ni cum am socotit și cât am socotit, și să iese 66 lei pe zi, zic, îi bine. Stă el și stă ca tăt arabu, nu dă dintr-na, dacă a fi 65 și 40 de bani a fi bine, bine a fi. O fost 80 și ceva de lei, o venit G. care o fost înlocuit de Nicu Ceaușescu, el era atuncea ministrul tineretului, o stat pe marginea șanțului, s-o pus în cur lângă, aceam unu și lângă ăla o stat și-o spus prosti, povești ce-o vrut fiecare o povestit grozăvești că era un băiat de milioane, și o stat cu ăsta, că ăsta mi-o fost vecin, o murit acuma, nu știu ce Dumnezeu o făcut, nu-mi lăsa nimeni altu, și încă o chestie, eu după 20 de zile venea un coleg să mă schimbe, și cum am terminat efectiv a terminat șanțul, transportul conductelor și am început sudarea lor. El o terminat sudarea și după ce o terminat sudarea o acoperit șanțul și nu o mai fost lucrări mari acolo, amenajări în tabără, o început a sosi pereți prefabricați, că până atuncea am stat în corturi, și se face bilanțul la sfârșit de ăsta, și strigă ăla din brigada Maramureș erau și construcții, erau și ăștia de la Târgu Lăpuș, patru licee eram, și ăla comandantul taberei era profesorul L., și mă strigă ăla, zice o luat locul brigada Maramureș condusă de, elevul era brigadierul respectiv, ajutat de maistrul G., poftiți veniți și luați steagul, eu eram acasă și apoi până la urmă l-o lămurit colegul că le m-o schimbat și i-o dat drapelul și la colegul să-l aducă acasă. Și după chestia asta am primit și o medalie a 35 – a aniversare a înființării șantierelor naționale.

I: Asta să înțelegem de la școală erau șantierelor naționale pentru tineri, nu?

R: Așa o hotărât conducerea de partid și de stat.

I: Așa deci ei erau la școală, dar lucrau în timpul vacanțelor sau în timpul școlii?

R: Nu, iei o zis că să le facă, să le faciliteze la copii să aibă și ei o satisfacție și examenul de practică și practica nu o mai executau în școală și se considera munca patriotică.

I: Așa, am înțeles era practica.

R: Și care mai mergea pe șantier nu rămânea nici corigenț, mai ales ăia care o fost corigenți s-o înghesuit la afacerea asta că nu erau corigenți la practică, erau la matematică, la ...

I: Numai un pic că avem o problemă, ... ai închis, închide.

R: Nu, nu mă impacientez.

I: Rămăsesem la practicile elevilor, concretizate prin șantierele tineretului.

R: Hârtia care o sosit de sus preciza că elevi care pleacă pe șantier să nu fie corigenți și li se dă nota la practică și să fie absolvenți adică să fie trecuți în anul cinci, că era cu cinci ani atunci. Partea tristă era că nu era nici unul corigenți la practică, că toți erau la matematică, la chimie, la materiile care le învățau și nu le învățau dacă erau corigenți. Elevi s-o prins de treaba asta și cum nu aveam, că trebuia un număr de elevi să fie, atâtea cadre didactice, atâția elevi, elevii și-o dat seama de treaba asta și s-o prezentat la corigență toți corigenții și toți o fost trecuți, la matematică, la chimie, la ce o fost fiecare o fost trecuți și erau absolvenți ai anului patru. Deci ăsta era oarecumva un tonus pentru ei, cu totul că o dus la scăderea calității învățământului, și era confirmat acolo că profesorul care are 10 corigenți trebuie să depună o dare de seamă, o ...

I: O notă explicativă ...

R: Notă explicativă da exact așa o notă explicativă, de ce are zece, câte ore suplimentare o făcut, câte ore de ... mă rog, de a-l lumina mintea ca să treacă. Păi nu putea zice nimeni că aceia care făceau meditații cu elevii făceau pe banii. Dar la noi, aveam profesori care făceau cu elevii de la Șincai, ori a noști nu făceau meditații, nu le trebuia meditații. În plus, am avut un elev care o vrut să facă matematică și i-o permis să meargă din clasa în clasă după un profesor ca atunci să învețe numai matematică, un an de zile el o mers cu profesorul , când mergea profesorul la ora aia mergea și el cu ea. S-o permis chestia asta la noi, o fost doi elevi, ei în altă parte sunt sigur că nu s-o permis. Și acum pentru foarte mulți era o salvare șantierul, ei o crezut că șantierul prima dată o zis de directorul de Oltenița, o gândit că or sta în Dunăre tăta ziua. E n-o plouat deloc cât am stat la Vârț și cenușa aia de la Rogojelu era cam de un deget și prin iarbă și prin pădure și prin ... oriunde. Era sufocantă, cenușa, și am rămas așa că am făcut baie după opt zile când ne-o dat apă rece, atunci am reșit să adunăm conductele.

I: Care era structura liceului minier, ce .. ce secții erau?

R: Aveam ca secție o fost deschis ca exploatare miniere și electromecanici minieri. Era tendința aia ... policalificat dacă vă mai aduceți aminte, și oarecumva era și o distribuire meseriile alea așa cu meseriile adiacente, de fapt dacă ați studiat ITC-urile la categoria a treia nu puteai trece într-o patra dacă nu aveai două calificări, și cam așa era și ăsta, dar vă spun că am avut șefi de sector la Borșa, am avut șefi la Băuți. Partea cu electro era puțin mai matematică în sensul că de exemplu Agenda Electricianului de Petreanu conținea 500 de file, acolo erau trecute toate chestile care interesa un electrician, ce secțiuni de sârmă se întrebuințează, ce cabluri avem, ce motoare, care-s

sincrone, asincrone, motor de curent continuu, motor de curent alternativ, motoare legate în paralel, și toate acestea de dezvoltă la unii se dezvoltă la alții se înhiba, se dezvoltă o dragoste de a ajunge mai departe, și am ajuns, cum am ajuns... de exemplu am luat ventilatorul VE 1,1 și de la zgomotul care-l face el am redus 97%, 97 de decibeli, am trimis documentația la dr. ing. I. de la institutul de mine din Petroșani, dacă nu ați acționat la partea activă a ventilatorului se consideră invenție, atunci se tipărea manualul inginerului de mine și eu am urmărit ăstea dar cea ce mi-ar fi plăcut mai mult oarecumva o frază mai ambiguă o scris – sunt și alte posibilități de a micșora sau măriti decibelii – asta cu I., după aia ne trezim cu B. care era inspectorul secției din Petroșani la Zgomote și Vibrații, noi nu am făcut alarma asta că ce grozavi suntem, Urmanți, șeful de aci care o fost, expertul de la ICPMN ne-o măsurat, și înainte și după, cu el am lucrat mână în mână, că numa el avea aparate și o venit B. și – nu se poate mă, eu de 25 de ani lucru în meseria așa și cu un decibel n-am putut să reduc, și tu vii cu 97 esti nebun - , nu-s nebun, fă-i măsurările doar ai scule. S-o apucat el să facă măsurările și după aia mi-o părut rău că de la ICPMN nu puteai scoate todeauna cărți eu aveam intrarea dar atunci nu am găsit normativul unde scria că măsurarea la un ventilator se face la nivelul unui metru deasupra pământului și la distanță de 1 un metru, și B. o venit și o băgat în ventilator și ventilatorul era jos, noi nu am pregătit nimic zice – vezi uite ni no nu are nimic – poți să lămurești pe B. cred că de nervi o murit, că o murit săracu destul de repede. O altă lucrare de care ne-am agățat o fost ... masa aia mică de praf care practic nu-i o masă, e mai ușoară ca un fulg, să îi dăm o semn electric plus sau minus și pe baza unui geniom de la 3000 de volți pe care pe o tablă cu o frecvență dată schimbam polaritatea încercam să prindem acest praf foarte fin și am prezentat documentația la domnul V. era atunci șeful Centralei și zice pe verso scria, probabil era într-o ședință, nu cunosc persoana. Omul mi-o adus hârtiile și am rămas necunoscut. Cele două pompe sunt două pompe care însăși calculul pompelor a trebuit refăcut că pompele centrifugale înainte de a le goli trebuie umplute cu apă, dacă nu, nu pornește, e asta se autoumple, e își trage, ea împinge, ce e avantaj am, am avantajul că cu ajutorul telefonului pot să o pornesc oriunde, am nevoie plouă dă drumu la apă, scoate și am vrut să vă spun că toate problemele care le-am avut am încercat să ușurăm munca minerilor. Un studiu suedez scrie că cine lucră cu perforatorul după un an jumate primește sindrom Raynould, am văzut ce înseamnă sindromul Raynould, am văzut și la ce vârstă mor oamenii ăștia, și practic te desfințează ca om, îți înțepenesc degetele, se răcesc mâsurile picioarele apare impotența indiferent de vârstă, și îi o nenorocire pentru întreaga familie. Am făcut trei mânere care preiau vibrațiile ăstea și nu le cedă la miner, unu am dat la Cavnic, unu la Ilba Handal și unu la Nistru. În vremea aceea nu s-o mai furat perforatoare, nu s-o mai furat furtune, că minerii au obiceiul să

I: Completeze

R: Așa, alea s-or furat că o ajuns să se interfereze în furtul lor, n-o vrut să mai facă, n-o vrut să le omologheze.

I: De ce opoziția asta, din necunoaștere din ...?

R: Nu știu, dar poate că vă mai aduceți aminte că orice invenție sau inovație trebuia să aibă titulatura unei întreprinderi, sub o întreprindere să fie făcută, și dacă ai trecut întreprinderea trebuia să trimiți și pe director, dacă pui pe director

I: Și inginerul șef

R: Eu îs mecanic șef domnule, cum nu m-ai pus, chestii din astea. Practic am ajuns cu una dintr-astea că numai eu nu eram pus pe hârtie. Apoi am făcut un nou sistem eolian de autoreglare în puterea vântului, ăștia păstrează viteza, rotația dinamului, sau a motorului sincron prin niște reductoare, eu am făcut-o să se regleze prin elice, nu primește mai mult decât îi trebuie, nici asta nu o ajuns nicăieri.

I: Asta este la ultramodă nu modă, e ceva de ... înaltă tehnologie de când cu...

R: Cu cât reducem mai mult piesele în mișcare cu atât e mai grozav.

I: Evident, evident.

R: Mai am aici încă o serie de invenții și inovații dar toate o fost ca la mineri să le meargă mai bine.

I: Le-ați contabilizat, știți un număr așa ..?

R: Cred că este aicea ceva (privește în carte), aicea am niște însemne care pe parcursul timpului mi le-o dat ăsta și chiar la început cred că-i trecut ăsta. Am auzit și o chestie interesantă, se mișcă patriarhia, nu clădirea, preoții. Noi, aici nu e (se referă la carte), o avem pe Sf. Varvara, protectoarea minerilor, dar dacă vă uitați îs la volumul cinci, ăsta e volumul cinci, șase pardon, îi Sf. Nepomuc.

I: Așa, așa ne puteți spune despre el?

R: În momentul când o venit polonezi și cehi și ungurii aicea la mină vorbim la mină nu la guverne și celelalte nu mă interesează, ei l-o adus pe Sfântul Nepomuc și acuma la ei sfântul Nepomuc, și acum ziceam că Patriarhia s-o gândit că să îl adopte și pe Sfântul Nepomuc, ca și ...

I: Să-l canonizeze și la noi.

R: Da și fie alături de Barbara cum îi zic ei sau Varvara.

I: Sf. Varvara, da.

R: Dar durerea e alta, nu cred eu că ar fi ceva știți de ce, că Papa Sixt al IX lea, o dat o bulă papală prin care o fost Iancu de Hunedoara, a fost numit Sabia lui Dumnezeu, apărătorul creștinătății, și alte titluri, și fiecare biserică catolică are obligația în fiecare zi la ora douășpe să bată 15 minute clopotul pentru el. Îi singurul om din lume, singurul din lume pentru care se face acest efort, și noi de ce nu tregem clopotele Mitică, pardon domnului.

I: Nu le tragem pentru că suntem mitici.

R: Ce nu-i român, că și-o luat nevastă catolică, eu cred că nu și-o luat nevasta că o fost catolică, și-o luat nevastă că i-o plăcut de ea.

I: Sau o avut avere sau pentru alianțele politice.

R: Da și aia, o căzut mai multe ...

I: Apropo de Nepomuc, în, cred că știți dar în mină există, duhul Băilor care se chiar Nepomuc, în multe zone, nu știu vine de la Sf. Nepomuc.

R: Nu. Sf. Nepomuc e protectorul minerilor și dacă mergeți în Rodna care este podul Sfântului și imediat în stânga e statuia lui Nepomuc făcută într-o, într-un fel de țarc, să nu umble, că existau câțiva teribiliști din ăștia care îi fura capul, și zicea nu știu ce semne dacă. De fiecare dată l-o găsit, dar cât am fost eu copil acolo, de vreo trei ori i-o furat capul. Și e o foarte mare tristețe pe comună în momentul când mergi pe acolo și îți faci o cruce și îți pui gândurile alături de el sau. Deci nu, el îi protector, ni l-o adus special polonezi o venit cu el și cehi, slovacii, ăia atuncea erau cehoslovaci și ungurii. Ei se roagă la ăsta. Acuma unii fac confuzie Nepomuc cu Ioachim care o fost tata lui Ion Botezătorul, dar Duhul Băilor e altceva.

I: Ce știți despre Duhul Băilor?

R: În primul rând fiecare mină are ...ca să zicem perimetrul ei de ăsta de povești, de minciuni, de ce vreți. În volumul ăsta unde am descris a cui o fost lămpile care le am eu în colecție, că am o colecție de am 18 lămpi în colecție, aicea e scris a cui o fost fiecare lampă, cum i-o murit stăpânul, unde o fost stăpânul și celelalte povești. Dar fiecare mină are particularitatea ei.

I: Evident.

R: Și se întâmplă de multe ori ca primul om care o început să facă acele săpături să poarte numele galeriei respective sau a minei respective, la noi Duhul Băilor și celelalte o pornit de la faptul că o fost doi frați Deneș și Borșa și Deneș ăsta o fost foarte bogat și bogăția lui o constat că și-o vândut sufletul la dracu, și scotea aur și în momentul când o vrut să facă un bine, aurul ce l-o avut s-o transformat în orice numai aur n-o mai fost și el o dispărut în mină, unde, îl tot cătăm de atunci dar eu nu l-am găsit. Ei asta ar fi una. Alta ar fi, vă dați seama să treci în fiecare zi pe lângă un loc unde ai văzut pe vecinul tău mort, ai niște sentimente care uneori, cum arătam în carte, lampa de carbit care pâlpaie nu e niciodată constantă, parcă și ea te ajută să întrevezi cine știe ce draci, ce fantome și ce ăsta și sunt oameni și mai slabi de duh, și am văzut și eu fugind din mină, afară, urlând, că mere după el. Ce s-o întâmplat, un băiat s-o spânzurat și unu care o făcut armata o mărș și l-o luat jos și l-o ținut acolo o chemat procurori să-l puie, să-l fotografieze, să ..., la amiază vine ăsta la maistru miner, C. îl chema pe maistru, și dă cu lampa, ăsta e obiceiul minerilor să deie cu lampa, dă cu lampa în masa maistrului, ăsta s-o ridicat să îl pocnească, zice nu mă mai dus să lucru, el era vagonetar, vagonetii ăia, el căra cu vagonete de 700 încă nu era de

1000, și au niște tampoane așa drepte făcute, ca niște table sudate, tampoane-s, și ăla care venea înapoi el îl lovește cu tampoanele pe ala din față, ălalalt pe el, domnule erau rupte cizmele la călcăie și nu s-o văzut nicări, și de ce fugi unde , ce ai, de ce, ce ai pățit, și cică vine Șimi după mine, așa îl chema pe ăla ce s-o spânzurat, și tăt umblă Șimi după mine, o făcut atuncea în loc de 100 120 de vagoane în ziua aceea, dar și ceialalți erau morți, unu în față și unu în spate că se schimbau nu mergi tăt la deal sau tăt la vale. Așa că din astea se nasc, în afară de faptul că agonia unuia care aștepți să se scurgă sângele ca să moară, nu-i cel mai fericit, majoritatea de exemplu Șoni Bulgarul o prins, și el o fost între gazații ăia care o murit doi dintre ei la Rodna, și o căzut cu fața în jos, când o venit ăștia și l-o scos s-o speriat de el, când i-o întors capul, și piatra i-o fost întrată așa în față, în ăsta și așa o și început să se umfle, vă puteți imagina ce față avea omul ăla. Și acuma dacă te întâlnești cu el unde o fost piatră îi negru, e o formă mai mult sau mai puțin geometrică.

I:Pe lângă activitatea dumneavoastră de inventator aveți și o prolifică activitate scriitoricească, ne puteți spune ceva despre? Sunteți unul din promotorii mineritului din regiune asta este clar.

R: Pentru asta Biblioteca mi-o dedicat un caiet biobibliografic, biobibliografic de vreo două sute și ceva de pagini, dar scrisul meu, eu nu m-am născut scriitor, nici nu am făcut cum o făcut Nichita Stănescu să ăsta, Școala de Literatură, oamenii ăștia pe mine m-o impresionat foarte mult, oamenii ăștia nu-mi erau străini, erau vecini, erau aveam și fete, aveam băieți, umblam la școală împreună și momentul când se întâmpla ceva era imposibil să nu te scuture, și am început a scrie, azi una , mâine alta, despre slăbiciunile lor, despre viața lor, de fapt în cărțile mele viața începe din mină și iese afară și îi adusă până la zilele noastre. Ce înseamnă zilele noastre, când oamenii nu au ce mânca și femeia se face curvă ca să aducă bani acasă. Cum o zis domnu ministru că pleacă în străinătate și vin curve, deci e așa o butadă a lui o ăsta dar am văzut femei care pentru, bărbații foarte ușor i-o lăsat, s-o destrămat, practic credința în oameni a distrus-o. În ce sens, că dacă nu ai credință, nu poți intra în mină, credința nu-i că îți faci o cruce că ai intrat în mină, în primul rând trebuie să crezi că noi stăm pe un pământ, pământ care nu stă pe nici un ax, care nu stă pe nici o masă, stă și el așa undeva, nu?

.. . Și de aia am căutat în afară de invențiile și chestile astea, la mașina de încărcat am două invenții, la perforator iar am una zgomotele să nu te înnebunească, au peste 120 de decibeli, și cel mai mult m-am străduit ca și copilul care mă ascultă sau vede ce fac eu să mă credă. Dacă el nu mă crede nici eu nu mă pot cred pe mine, înseamnă că ne mințim, întâi eu și apoi el, și dând credință la copil că ceea ce tu îi spui e bine, cea ce tu îi spui l-a ajuta, îți crezi și tu un statut social adică ești un om care poți ceva, nu tătă lumea e dascăl, eu am văzut dascăli și dascăli, nu are nici un rost să discutăm tema asta dar a trăi pe lume și nu ști nici de ce ai făcut diabet sau că tu nici nu ai mâncat o prăjitură dar de băut ai băut tătă ziua, îs lucruri care îs firești dar toate pleacă de la credință. V-ați gândit vreodată așa, totuși sunteți geolog , ce se întâmplă dacă se crapă pământul?

I: Se mai crapă și pământul.

R: Dacă se crapă tăt globul.

I: Ne împrăștiem în milioane de miliarde de atomi, ne ducem ... revenim în spațiul inițial, în spațiu primordial. De acolo suntem, pulbere de stele, pulbere de stele ne facem.

R: Și americanii o făcut un cutremur frumos să vadă dacă SS SUA, portavionul ăla care e nou, rezistă. O făcut un cutremur și o explozie de 8000 de trotili.

I: Au încercat și ei. Pământul rabdă multe, să știți.

R: Să știți că la noi la mină la ora unu se pușca, la ora unu se simțea că se scutură tăt dealul cela. Noi tot timpul șicanăm natura, și obraznic o șicanăm și fără minte și așteptăm că tăt natura să vine să își ceară scuze de la noi. „Am învins natura”, era un titlu. Credința asta vreau să vă spui că e foarte legată de multe lucruri, și de Dumnezeu și așa cum zice biblia, nu face cum spune unu altul, trăiește cum scrie biblia adică să iubiți, asta e iubirea, asta e biblia, iubire. Și dacă încercăm dacă putem, dar nu putem, că egoismul din noi nu ne lasă să iubim pe toată lumea, eu aș vrea dar nu mă lasă nevasta.

I: Ce aș vrea să vă mai întreb, închiderea asta a mineritului, văd că sunteți foarte preocupat și vă doare foarte mult comunitatea, disoluția comunității minerești. Închiderile acestea de minerit au afectat comunitatea ca atare? Și dacă da în ce fel ați perceput-o dumneavoastră, ca eu o percep ca o disoluție a tradițiilor, cum să zic, al unui mod de viață.

R: Domnu inginer, eu cred că aicea o greșit statul, în primul rând un om care s-o învățat cu libertatea, prost închipuită, nu-l poți reeduca, în toate pușcăriile noastre are vreo unu reeducat, eu nu am văzut, altă problemă, dacă minereurile noastre nu..., apoi zinc nu se găsește numai la Rodna, cupru la Baia Sprie acuma e o mare necesitate de grafit. La Rodna au fost trei galerii de grafit, nu se poate face pe acoperișuri fotocelule fără grafit și fără cupru. Vă puteți imagina, ne schimbăm dintr-o dată în altă parte, da dar nu mai poate fi șef ăsta ce o fost până acuma, asta nu își dă seama multă lume, ai făcut aia, să fi sănătos, rămâi cu ce ai făcut. Lumea se pregătește, e într-o stare de așteptare, dar așteptarea asta îi spre bine, nu-i spre rău, am început și noi să consumăm să zicem mai puțin, în sensul nu că mâncăm mai puțin nu știu, de mâncat toată lumea caută să mănânce mai puțin, că te îngrași dacă no. Și căutăm să facem economie, eu din pensie de exemplu anu trecut mi-am reparat baia, și nu am nici un venit din altă parte, copiii îs cu a lor, că îs căsătoriți, eu îs cu a mele, deci începem să ne facem noi, ce am vrut să vă spun .. statul greșește, greșește foarte mult, ați văzut, ei o lăsat să distrugă economia României, nu mai avem camioane, nu mai avem alte mașini, excavatoare și buldozere și alte treburi

I: Trenuri și multe altele câte nu?

R: Da deși oamenii o pus în primul rând agricultura la noi o fost mai slabă, s-o pus pe agricultură, dacă îi dai de mâncare la om poți să îi ceri și lucru, și în plus se diversifică foarte

mult meseriile care nu s-o văzut până acuma. N-or mai fi meserii, și dacă or fi mineri, am spus că am început să facem mașini pentru oameni, nu pentru producție, s-o saturat lumea de producție și îi greu domnule o mașină de 6 tone să o ridici singur pe șină, e greu, sau să ți toată ziua un perforator în mână, 28,9 kile. Deci astea pentru noi, eu așa cred, că îs zori de zi. Mai avem încă o problemă foarte foarte gravă, asta îi gravă întradevăr, în momentul unde o greșit părinții și o acaparat copiii. Deci există un gol între educație și asta dacă începe... La noi nu s-o gândit nimeni pe vremuri că nu-i lucra, cum să nu lucră. Te-ai gândit că ce ți-ar plăcea să faci, uite ce o făcut unu, uite ce o făcut ... , tu ce faci.

În ceea ce privește scrierile mele așa cum v-am spus la început, unele semnări pe mine m-o impresionat foarte mult oamenii ăștia care dacă o zic că-i albă, era albă nu era cum s-a și s-o ținut de cuvânt întodeauna. Mai mult la noi de exemplu trec la Beclean oile toate din Rodna și din Șanț, pe munți, munții de pe vremea Mariei Terezia o fost a rocnenilor datorită faptului că ei o fost regimentul doi de graniță Năsăud și o apărat Ardealul împotriva moldovenilor, moldovenii o vrut să vie mai înainte aicea și ultima bătălie ce s-o dat o fost la 1714 când Mihai Racoviță domnitorul Moldovei o trimis o expediție de pedepsire cu cazacii de la Japoroje, de pe Japoroje să ne bată pe noi, pe noi ăștia de aicea că nu am avut cu el nimic și atunci regimentul ăsta doi de graniță, căvnicarii și șanțanii s-o unit și este acolo o cruce unde scrie că la 1714 a fost ultima luptă între tătari și ... dar ăștia nu erau tătari că erau cazaci japorojeni.

I: Și de ce i-o botezat tătari, care o fost rațiunea?

R: Lângă ei erau niște triburi tătare, vine Kirkistanul vine ăsta care îs neamuri de tătari. Culmea e că acești japorojeni acuma sunt lipovenii de la noi din Deltă, că ruși i-o scos afară, ei o cerut la Ucraina să-i ieie, n-o vrut, și i-am luat noi că i-o ținut rușii afară din țară.

I: Bine domnu G., o întrebare mai degrabă retorică, credeți că se va deschide mineritul în Maramureș?

R: Vreau să vă spun că după părerea mea, dacă lucrurile îs așa cum trebuie, noi deja ne interesăm că în grafit îs pereții, compoziția pământului mai slabă, se interesează deja de tipul de armături care să intre în minele astea de grafit, grafitul e o necesitate pentru fotocelule, acuma la toată lmea îi trebuie fotocelule cine nu știe ce-s alea nu-i nimic, vreau să vă spun, nimai ne-o pus scârț pe bloc și eu nu trebuie să fac căldură de loc într-un an, o pus numai o placat cu scârț, vă dați seama numai dacă ai și apa caldă și mă rog toate necesitățile să-l acopere acest, deci grafitul v-a comanda și să nu uităm că nu se poate face bronz fără cositor, nu se poate face bronz fără zinc și numai dacă ne gândim să facem o statuie la șefii ăștia a noști, nu avem cum, cu ce dacă nu. Îi păcat de treburile astea, în plus noi avem rezervele astea care și-au bătut joc de ele toate haldele de steril vreau că aia care o fost mare de la Săsar o fost și cu ...

I: Vă referiți la iazurile de decantare, fostul iaz?

R: Noi îi ziceam Iazul Flotației, ăla mai mare ..

I: Ce credeți ...la sfârșit ce credeți că ar mai fi de adăugat așa vis a vis de mineritul ăsta?

R: În primul rând și în primul rând oamenii să credă în ei, libertatea nu-i numai dacă scrii pe hârtie, libertatea e aicea (arată inima), și fiecare să știe că e un Dumnezeu, Dumnezeu așa l-o făcut după chipul și asemănarea lui, și atunci ce așteaptă? Să vie Dumnezeu să-i deie indicații? Trebuie fiecare să puie mâna pe ce știe el face mai bine, și dacă se poate hai domnule să ne iubim domnule, nu ca homosexuali, să ne iubim ca oameni. Îi extraordinar de rău când dai la unu „bună ziua” și ăla nu zice „bună ziua” zice „ce faci nu știi ce faci”. Așa îți arată prima dată un dispreț, dacă oamenii ar avea un pic de răbdare cu ei, cu copiii lor, cu vecinii, acum s-o terminat și cu porcăria asta de muzică, că băteau toată ziua cu dobele, s-o liniștit, hai să mai liniștim și alte treburi, hai să ne permitem să trăim ca oamenii, că vorba ceea stăteam la rând pentru un litru de lapte și acum poți cumpăra un bou întreg și nu stai la rând. Deci posibilități avem, că-i mic salariul, noi nu trebuie să ne comparăm cu alții. Olandezii ca să aibă țară în fiecare zi trebuie să umple coșul cela cu bolovani și să ducă în ocean, în mare, să-l puie acolo, și așa o crescut Olanda, dar noi nu, ne-o dat-o Dumnezeu, ne batem joc de ea? Și carierele astea foarte urât arată, am văzut o carieră în Spania la Rio Tinto, domnule îi păcat să leși străini să-ți exploateze pământul, Rio Tinto îi zice deci Râul de Cerneală și acolo pe după aprecierea mea îs cam 100 de hectare de găuri, de nu știu ce, nu mai crește nici iarbă, nici un fel de animal domnule, dar unde om ajunge fără animale, trebuie și la noi, avem 10 oi, păi la 10 oi trebuie să le asiguri pământul pentru fân, trebuie să-i asiguri păscutul. Nu numai eu trebuie să mănânc și animalul trebuie să mănânce.

Vă mulțumim încă o dată tare mult.

R: Nu aveți pentru ce și eu vă mulțumesc frumos pentru ospitalitate și să invitație.

I: Să ne întâlnim sănătoși oricând.

R: Să deie Domnul.